

KOLLEKT

P: Lad os alle bede.

Vor Gud og Fader i himmelen,
du, der sendte din Søn Jesus Kristus til verden,
for at hente os mennesker ind i dit rige,
som en kongesøn henter sin brud.
Dig takker vi, fordi du lod os se,
hvem han var ved et ganske almindeligt bryllup,
hvor de manglede vin til at holde festen i live.
Blive nu altid hos os med din Helligånd,
giv os liv af dit liv,
overflod af din overflod,
kærlighed af din kærlighed,
indtil vi, smykkede og hellige,
bliver hentet til festen af ham,
din Søn, som med dig lever og regerer
i Helligånds enhed,
én sand Gud
fra evighed til evighed.

AMEN.

LÆSNING

P: Lad os høre det hellige evangelium, som det lyder ifølge evangelisten Johannes

Den tredje dag var der bryllup i Kana i Galilæa, og dér var Jesu mor med; også Jesus og hans disciple var indbudt til brylluppet. Men vinen slap op, og Jesu mor sagde til ham: »De har ikke mere vin.«

Jesus sagde til hende: »«Hvad vil du mig, kvinde? Min time er endnu ikke kommet.«

Hans mor sagde til tjenerne: »Gør, hvad som helst han siger til jer.«

Der var dér seks vandkar af sten; de stod der efter jødernes regler for renselse og rummede hver to til tre spande. Jesus sagde til dem: »Fyld karrene med vand.« Og de fyldte dem helt op. Og han sagde til dem: »Øs nu op og bær det hen til skafferen.« Det gjorde de så.

Men da skafferen havde smagt på vandet, der var blevet til vin – han vidste ikke, hvor den kom fra, men det vidste de tjenere, som havde øst vandet op – kaldte han på brudgommen og sagde til

ham: »Man sætter ellers den gode vin frem først, og når folk har drukket godt, så den ringere. Du har gemt den gode vin til nu.«

Dette gjorde Jesus i Kana i Galilæa som begyndelsen på sine tegn og åbenbarede sin herlighed, og hans disciple troede på ham.

AMEN

"Dette gjorde Jesus i Kana i Galilæa som begyndelsen på sine tegn og åbenbarede sin herlighed, og hans disciple troede på ham." Vi befinder os i den periode af kirkeåret, som traditionen har kaldt *epifani*-tiden. Begrebet stammer fra græsk og betyder 'tilsynkomst'. Så søndagenes læsninger handler om, hvordan Guds kraft og vilje manifesterer sig – kommer til syne – i Jesus af Nazaret, Guds søn. Spørgsmålet, som teksterne rejser, er selvfølgelig: Kan vi – som det var tilfældet med Jesu disciplene – tro på Johannesevangeliets vidnesbyrd om, at Guds Ord, sådan som det hedder i i Prologen, er blevet kød? Hvis vi vover det, så rejser der sig straks et nyt spørgsmål: Hvad er det, Gud gennem sin søn – dvs. gennem hans ord, liv, død og opstandelse – ønsker at *meddele* os? Hvad er det Gud vil *os*? Hvad er det Gud vil *med* os?

Et bud på et svar finder vi i Dostojevskijs mursten af en roman, *Brødrene Karamazov*, som netop er blevet nyoversat af Marie Tetzlaff. Bogen udkom kort før jul og kunne fylde det tom-

rum ud, som mange af os befandt os i, fordi julefejringen var – om ikke helt aflyst – så skruet ned på et brostrøm'sk vågeblus.

Midtvejs i romanen møder vi den yngste af brødrene Karamazow, Aljosja i dyb sorg over, at hans vejleder i klosteret, Zosima, er død. Fortvivlet, forvirret og træt befinder Aljosja sig i værelset, hvor der våges over Zosimas kiste, alt imens en klosterbroder læser op fra Bibelen. Da denne når til beretningen om brylluppet i Kana, er Aljosja gledet ind i en tilstand, hvor han halvt lyttende, halvt drømmende, oplever at være til stede ved den bibelske bryllupsfejring. "Gør, hvad som helst han siger til jer," befaler Jesu mor, og Aljosja fortsætter hendes replik: "Gør ... glæde, glæde for nogle fattige, meget fattige mennesker." For, som han ræsonnerer: "De må selvfølgelig være fattige, siden de ikke havde vin nok til deres bryllup". Og i forlængelse heraf spørger han sig selv: "Var det virkelig for at skaffe mere vin til fattige bryllupper, at han var steget ned til jorden?" Tilsyneladende: for – skønt hans time endnu ikke var kommet – så gjorde han det jo.

Der er tale om en fortolkning af begivenhederne, som stemmer overens med Zosimas jordnære kristendom, men som er på kollisionskurs med asketerne i klosteret.

Pludselig rejser en lille, mager olding sig fra festens bord og kommer vaklende mod Aljosja, og han hører Zosimas stemme: "Vi forlyster os [...]", gnækker den gamle og fortsætter:

"Vi drikker ung vin, en ny stor glædes vin. Ser du, hvor mange gæster vi er? [...] Jeg gav et lille løg, derfor er jeg her. Og her er mange, som kun har givet et lille løg, kun et enkelt lille løg. [...] Ser du vor sol, ser du ham? Han venter flere gæster, indbyder uafsladeligt nye og det til evig tid."

Med denne replik antyder Zosima – dog uden at modsige Aljosjas fortolkning af situationen – at den nok har været lidt naiv: Vinen har også en symbolsk betydning, men det vender vi tilbage til.

Med Zosima i øret og glæde i hjertet vågner Aljosja af sin dvale. Han rejser sig og begiver sig ud i natten. Under stjernehimmelen falder han ned på jorden, som han i ekstatiske taknemlighed kysser. For Aljosja bliver drømmen en åbenbaring, der ender med at ændre hans liv. Han bryder op fra klosteret for med Zosimas ord: at plante sit lille løg i verden.

Det er det tætteste en moderne forfatter som Dostojevskij kan tillade sine personer at komme på en *epifani*.

Men løget, det lille løg – Zosimas løg og Aljosjas løg – hvor kommer det fra? Hvad betyder det?

Som det jo er med drømme, blander de dagens begivenheder i skøn forvirring. Samme dag har bogens *femme fatale*, Grusjenka inviteret Aljosja på besøg. Hun ser noget i den unge klosterbroder, som Aljosjas mandlige familiemedlemmer, brødrene og faderen, ikke ser i *hende*. Med et lille eventyr, som Grusjenkas madmor fortalte hende som barn, forsøger hun at advare Aljosja mod hendes interesse for ham.

Der var engang en kvinde, som havde levet sit liv i lutter ondskab. Med døden endte hun i den ildsø, som vi hører om i *Johannes' Åbenbaring*, den sidste bog i Bibelen. Hendes skytsengel husker imidlertid, at hun én gang i sit liv lod sine handlinger styre af en andens behov og gav en fattig kvinde et lille løg. Skytsenglen får dog af Gud lov at trække kvinden ud af søen og op i himmelen, hvis dette lille løg kan holde som reb. I et forsøg på også at komme op ad søen, hægter andre syndere sig imidlertid fat i kvinden. Hun forsøger at sparke dem af og insisterer, at det er hendes løg – med det resultat at løgets stilk brister.

Så lidt skulle der til! Så lidt skulle der til for at vinde og for at tabe *alt*. For Aljosja er selve dét, at Grusjenka fortæller ham dette lille eventyr, som jo i virkeligheden er en udlægning af den kristne grundfortælling, hendes løg.

SÅ hvad er det Zosimas, Aljosjas og Grusjenkas Gud vil *os* – vil *med os*?

Jo, et fælleskab, hvor kroppen – hænder, arme og ben – uforbeholdent reagerer på den andens behov. Det er fordring. Men fordi et lille løg kan være nok til at løfte en flok, rummer også et løfte.

Aljosjas – alias Dostojevskijs – forståelse af Brylluppet i Kana som ubemidlede folks fest afslørede over for mig, at det er et ganske andet billede, jeg har haft på nethinden, når jeg har visualiseret fortællingen. Nemlig det maleri af italieneren Paolo Veronese, som i dag hænger på Louvre. Med sine 7 x 10 meter har det oprindeligt fyldt en hel væg i refektoriet i San Giorgio Maggiore-klosteret i Venedig.

Der er intet ydmygt over Veroneses fremstilling: Maleren – dvs. hans værksted – har tilladt sig at excellere i brokade-draperier, smukt service båret frem af sorte dværge, farvestrålende papegøjer, der skræpper op, hunde, som leger på bordet, og aber, der

drikker af karrene med renselsesvandet. Midt i alt dette sidder et hoforkester med Veronese selv på viola-gamba. Faktisk er det lykkedes Veronese at få bænket en stor andel af sin samtids notabiliteter på langsiderne af det bord, hvor Jesus, hans mor og disciplene – i billedets ubetydelige mellemgrund – sidder til høj-bords.

Maleriet stammer fra en periode, hvor modreformationen oprustedede kulturelt gennem massive investeringer i den religiøse kunst, som skulle fungere som en platform for katolsk teologi. Titian, El Greco, Caravaggio – og altså også Veronese – blev hyret ind som forkyndere. Men der var grænser for galskaben, og Veronese måtte aflægge regnskab for sin kunstneriske friheder for inkquisitionen. Forhørsprotokollen, som er bevaret for eftertiden, ikke bare minder om en Monty Pythonsk' sketch, men har faktisk inspireret en sådan. I *the pen-ultimate supper*, som sketchen hedder, lykkedes det Eric Idle i skikkelse af Michelangelo under et forhør hos paven at redde sit maleri af nadveren med 24 disciple, tre Kristus-figurer i perfekt symmetri, kænguruer og papegøjer ved at omdøbe billedet.

Det, som i vor sammenhæng er interessant, er, at Veronese undervejs i forhøret taler om to billeder af nadveren, som han har

malet. Det ene kender vi i dag under titlen 'Festen i Levi's – altså tolderens – hus'. Det andet han har – UPPS: *slip of tongue* – malet til brødrene i San Giorgio klosteret i Venedig. Veronese har altså i fortællingen om brylluppet i Kana set en foregribelse af nadveren. Var det bare katolsk propaganda? Eller har Veronese fat i noget, som er vigtigt i Johannesevangeliet?

Nu er det jo sådan, at Johannesevangeliet i modsætning til de tre øvrige evangelier – Matthæus, Markus og Lukas – slet ingen beretning har om indstiftelsen af nadveren. Fordi Johannesevangeliet heller ikke beretter om Jesu dåb, har dette ført til, at en del teologer har ment, at Johannesevangeliet var anti-sakramentalt og derfor har kunnet tages til indtægt for en forkyndelsen, der skulle foregå ved Ordet alene.

Jeg vil dog mene, at Veronese med sit *sakramentale slip of tongue* ikke har været helt galt afmarcheret. Men for at forstå, hvad han har set og indset, kræver det, at fortællingen om brylluppet i Kana bliver sat i relation til korsfæstelsen, som er det eneste andet sted i Johannesevangeliet, hvor Jesu mor også optræder.

Her står hun ved korsets fod sammen med den discipel, som Jesus ifølge Johannesevangeliet elskede. Også her får vi den

samme underlige tiltale af moderen, når Jesus overdrager hende i yndlingsdisciplens varetægt: "Kvinde". Men der er mere, som binder de to beretninger sammen: I den første fortælling forvandles vand til vin; i den anden vin til vand. For at løse problemet med den manglende vin til bryllupsfesten, blev det vand, som skulle have været brugt i forbindelse med de jødiske renseseritualer, forvandlet til vin. Og ikke bare til vin, men til en vin, som ifølge festens *sommerlier* var bedre end den først serverede. At vin forvandles til vand i den anden scene, opdager man imidlertid først, når man læser det græske forlæg for den danske oversættelse. Det er nemlig ikke eddike, som den tørstende Jesus får tilbudt i en svamp, men den simple *vin d'pays*. Da en soldat med sit spyd stikker hul i Jesu døde krop, kommer der vand og blod ud, altså elementerne i de kristne ritualer: dåbsvandet og blod-vinen, den gode vin.

Som Zosima insinuerede, er fortællingens vin ikke bare vin – og et bryllup ikke bare et bryllup. I jødedommen, sådan som vi kender den fra Det Gamle Testamente, har brylluppet netop fungeret som et billede på pagten – eller som det hedder på nudansk: *aftalen* – mellem Gud og hans folk. Den gamle og den nye vin repræsenterer henholdsvis jødedommens gamle pagt og de kristu-

stroendes nye pagt. I Jesu korsfæstede krop transformeres de ritualer, som holder jødedommen sammen, til noget nyt: Offerkulten, som var bundet til templet i Jerusalem, bliver til nadveren, og renhedsreglerne erstattes af dåben. Men hvorfor tillader dette evangelium, som excellerer i jødiske symboler, at betegne den nye vin som 'bedre'?

For at besvare det spørgsmål bliver vi nødt til at kigge nærmere på, hvad det egentlig var, der på Jesu tid foregik i templet. Offerkulten var et måltidsfællesskab med den Gud, som fandt behag i den liflige duft fra brændofferets fedt og indvolde, mens fordelingen af dyrets kød tjente til at etablere den sociale orden. Præsterne fik mere end lægfolk, fornemme familier mere end fattige, mænd mere end kvinder, fertile kvinder mere end infertile osv. Urene personer – spedalske, menstruerende kvinder og hedninger – var udelukket fra måltidsfællesskaberne. Som et rituelt måltidsfællesskab adskiller nadveren sig fra kulten i Jerusalem ved i bogstavelig forstand at være uden hierarki – dvs. uden denne orden, hvor nogle er mere hellige end andre. Nadveren kan foregå alle steder, til alle tider. Den er åbent for alle – uden højbord. Og dét kræver selvfølgelig eksorbitante mængder af vin.

I 2009 på Biennalen i Venedig lavede den engelske billedkunstner og filminstruktør Peter Greenaway en multimedie-installation, hvor en *fullsize mock-up* af Veroneses maleri blev genetableret i San Giorgio Maggiore-klosteret. Selvfølgelig er nettet en *pauvre* erstatning for en *on-site* oplevelse, men man får alligevel en fornemmelse af, hvad billedet har kunnet i det reflektorium, hvor munkene i tavshed har indoptaget deres måltid. I kraft af billedets perspektiv har de siddet med ved bordet – og er på denne måde blevet samtidige med de fortalte begivenheder. Som Zosima kunne udtrykke det: "Han venter flere gæster, indbyder uafledigt nye og det til evig tid." Munkene har således haft *måltidsfællesskab* med de første kristne.

Kun den, der snupper et pizza-slide for at stille sulten, eller som spiser foran skærmen uden at bemærke det, deltager ikke i det enkleste og vigtigste ritual, mennesket har skabt. Måltidsfællesskabet. Vi har et godt dansk ord for ritualets virkning: Vi bliver sammenspiste. Vi bliver én krop, der responderer på hinandens følelser og behov.

Kirkefaderen Augustin, som virker i det fjerde århundrede, gør os opmærksomme på, hvordan 'sammenspisningen' har præget den

nadverforståelse, som kommer til udtryk i Paulus' korrespondance med menigheden i Korinth:

”Du bliver Kristi legeme: hænder, arme, ben [1 Kor 12,27]. Det er altså dit eget mysterium, der lægges på Herrens bord! Det er dit eget mysterium, som du modtager! Dit "Amen" er din personlige underskrift, der bekræfter din tro. [...]“.

M.a.o. nadverens mål er at spise menigheden sammen.

Jeg sagde før, at nadveren kan foregå alle steder – og til alle tider. Det passer jo ikke. For lige nu har en dæmonisk virus sat en stopper for udskejelserne. Hvor vi dog mærker savnet i denne tid, hvor vi er prisgivet den spiritus – dvs. den håndsprit – vi uafledeligt renser hænderne med. Vi længes efter festerne: Dåben, der skal etablere fællesskabet omkring det nye barn; konfirmationen, der skal rekonfigurere familien, når de unge skifter status; brylluppet, der skal skabe støtte om den nye familie – og gravøllet, der skal bringes os sammen og lukke hullet efter den, der ikke længere er blandt os. Vi mærker smerten, fordi corona'en tvinger os til at vælge mellem, hvem der skal spises ind i fællesskabet – og hvem vi pga. omstændighederne må lade ude. Sådan blev også

julen i corona'ens tegn. Det har i mere end en forstand gjort ondt. Lige nu må vi leve med det paradoks, at for at beskytte dem, vi holder af – ja, for at passe på fællesskabet af dem, som andre holder af – som måske ingen holder af – har vi måttet give afkald på festerne. Ufrivilligt er vi blevet tvunget ind i en klosterlignende, asketisk form for liv, der undsiger Zosimas, Aljosjas og Grusjenkas Gud og hæmmer mødet med den andens blik. Men lige nu er det måske de små løg, vi har at dele i det afsavn, som kan betegnes som verdens mindste måltidsfællesskab.

LOVPRISNING

Lov og tak og evig ære være dig vor Gud,
Fader, Søn og Helligånd,
du som var, er og bliver én sand treenig Gud,
højlovet fra første begyndelse, nu og i al evighed.

AMEN